

ברכות התורה בקריאת התורה בעידן הקורונה

הקדמה

- א. פסק השולחן ערוך בבית כנסת שרק אחד יודע לקרוא
 - ב. האם עמדת הרמ"א והמשנה ברורה זהה לעמדת שולחן ערוך?
 - ג. טעם התקנה שכל שבעת העולים מברכים לפנייה ולאחריה
 - ד. החשש לברכה שאינה צריכה ולברכה לבטלה בחזרה על הברכות שבע פעמים
 - ה. כהן העולה פעמיים כשאין לוי בבית כנסת
 - ו. עמדת בעל העיטור כשאין לוי בבית הכנסת
 - ז. פסיקה למעשה במקרה שאין לוי בבית הכנסת
 - ח. המקור לחיוב ברכה על קריאה בתורה
 - ט. מסקנת הדברים
- סיכום

הקדמה

בתקופה בה נדרשנו מסיבות של פיקוח נפש שלא להתפלל בבתי הכנסת ואף לא במקום פתוח, נוצרו מנייני מרפסות וחצרות, שבהם כל משפחה יצאה למרפסת ביתה או לחצרה וכל השכנים התפללו יחד בציבור, ובמקומות שהיה ספר תורה היו שגם קראו בתורה. הפוסקים נחלקו האם במציאות שכל אחד עומד במרפסתו או בחצרו ניתן או לא להצטרף למניין, לעניין אמירת דברים שבקדושה, חזרת הש"ץ, ברכת כהנים וקריאה בתורה בברכות¹. לפוסקים שהכריעו שגם באופן כזה קיים צירוף למניין וניתן לקרוא בתורה, נשאלה השאלה איך תתבצע קריאת התורה כאשר רק הקורא ובני משפחתו יכולים לעלות לתורה.

שאלה דומה נשאלה גם כאשר הותרו מניינים בשטח פתוח - מנייני רחוב - תוך כדי שמירת מרחק בין אדם לאדם. מבחינת הצירוף למניין לכאורה פשוט יותר שהעומדים ברחוב, גם כאשר הם שומרים על מרחק גדול האחד מהשני, יכולים להצטרף למניין (לכחות כאשר אין כביש שמפריד בין העשרה היוצרים את

1 המחלוקת המרכזית היא האם צריך למנין דורש התכנסות למקום אחד או שמספיקה החלטה להתפלל יחד גם כאשר לא נמצאים במקום אחד, ובתנאי שהמתפללים רואים האחד את השני ברמה זו או אחרת. בתחומין החדש שיוצא בימים אלו (כרך מ') ישנו דיון נרחב בנושא. הרב שי וייסבורט מערער במאמר יסודי ומפורט על מנייני המרפסות, הרב בועז אופן עורך תחומין משיג על דבריו ומבסס את נימוקי המתירים. כנספחים לדיון מובאות תשובותיהם של הרב אשר וייס שמתיר, של הרב יצחק יוסף שאוסר, של הרב צבי שכטר שאף הוא נוטה לאסור ושל הרב שלמה דייכובסקי שמתיר.

המנין)², אך עדיין לא ניתן להעלות עולים לתורה באופן הרגיל מכיוון שיש צורך בשמירת מרחק בין הקורא לעולה לתורה³. היו שהתירו להעלות לתורה אנשים גם כאשר העולה עומד בריחוק מספר התורה, וזאת על סמך דברי הרמ"א שמביא את המהרי"ל שנהגו כדעת הראשונים המתירים להעלות לתורה עיוור שלא יכול לקרוא את הפרשה עם הקורא, ואף אינו רואה את הכתב (או"ח סי' קלט סע' ג ובב"י סימן קמא⁴). אך קשה לקבל שאדם העומד במרפסת המנותקת לחלוטין מהמקום בו עומד הקורא בתורה ייחשב כעולה לתורה ויברך את ברכות התורה, שהרי לא ניכר כלל שהוא עולה ושותף לקריאה בתורה יותר מהאחרים.

במנייני הרחוב עלו גם שתי הצעות אחרות, האחת שכל עולה יקרא את הקריאה של עלייתו באופן שכל פעם יעמוד ליד ספר התורה אדם אחד בלבד, והשניה להוציא שני ספרי תורה ולהניחם על שני שולחנות במרחק כמה מטרים זה מזה, כאשר הקורא עומד ליד ספר תורה אחד וקורא מתוכו, והעולה מברך וקורא עמו בלחש בספר התורה השני⁵.

בדברים שלהלן ברצוני להתייחס לאפשרות אחרת, והיא הדרך בה נהגו ברוב המקומות (בוודאי במנייני המרפסות), שהקורא בתורה עלה את כל העלויות, ולעיתים צירף גם את בני משפחתו⁶. האם נכון במקרה זה שהקורא יברך על כל עליה ועליה, או שראוי שיברך רק ברכה אחת בתחילת הקריאה ואחרת בסופה?

2 הפוסקים שסוברים שיש צורך למנין גם כשכל אחד עומד בחצרו לומדים זאת מדין צורך לזימון כמבואר באו"ח קצ"ה ושם מובאת הדעה שאם רשות הרבים מפסקת לא ניתן לצרף בשום עניין ובמשנה ברורה שם אות ז מביא את דברי הט"ז שהוא הדין גם שביל היחיד מהווה הפסק. אמנם גם אם אין כביש המפריד בין המתפללים עדיין לא פשוט שיש כאן התכנסות למקום אחד, אלא אדרבה יש הקפדה שכל אחד יהיה בארבע אמותיו שלו ושלא יתקרב לארבע אמותיו של חברו, וכל הרעיון הוא שלא להתקהל יחד במקום אחד, אלא להקפיד על ריחוק בין המתפללים.

3 במנייני מרפסות וחצרות לא יכול אף אחד אחר להיכנס לחצר חברו, אבל גם במנייני רחוב אי אפשר להתקרב האחד אל השני (העולה לבעל הקורא) וראוי גם שלא לגעת במשטחים משותפים (בעצי החיים ובבימה).

4 הרמ"א מביא את דברי המהרי"ל למרות שהוא עצמו כותב בדרכי משה, שנראין לו דברי הבית יוסף שאוסר להעלות סומא.

5 פתרון זה שנהגו בו במספר מקומות, איננו פשוט מחמת הניתוק שבין הקורא לעולה. העולה מברך על ספר אחד והקורא קורא מספר אחר וספק אם אין בכך ברכה לבטלה שהרי המברך לא קורא בקול וברכתו לא חלה על הספר האחר שממנו קורא בעל הקורא להשמיע לציבור (וראה להלן סוף פרק ד שמהגמרא ביומא עולה שקריאה בספר אחר טעונה ברכה נוספת).

6 ובמציאות כזו לא חששו לקרוא בן מיד אחרי אביו או אחיו (עיין שו"ע או"ח קמא ו שמן הדין הדבר מותר ונמנעו משום עין הרע וכאן שאין אפשרות אחרת נראה שאין לחשוש ויש לנהוג כעיקר הדין).

האם יש חשיבות לחלק את הקריאה לשבע עליות כאשר אין שבעה עולים? ואם מחלקים - האם נכון שהקורא יברך 14 ברכות, לפני ואחרי כל עליה?⁷

א. פסק השולחן ערוך בבית כנסת שרק אחד יודע לקרוא

רוב הפוסקים אומרים שכאשר אין אפשרות להעלות עולים אחרים לתורה מלבד הקורא עצמו - יעלה הקורא את כל העליות ויברך כל פעם לפני הקריאה ולאחריה. פסיקה זו מבוססת על הכרעת השולחן ערוך במקרה שרק אחד בבית הכנסת יודע לקרוא: "בית הכנסת שאין בהם מי שיוודע לקרות אלא אחד, יברך ויקרא קצת פסוקים ויברך לאחריהם, וחוזר לברך תחילה וקורא קצת פסוקים ומברך לאחריהם, וכן יעשה כמה פעמים כמספר העולים של אותו היום" (או"ח סי' קמג סע' ה). לכאורה, מקור דברי השולחן ערוך הוא בדברי התוספתא במגילה (פרק ג): "בית הכנסת שאין להם מי שיקרא אלא אחד, עומד וקורא ויושב, ועומד וקורא ויושב, עומד וקורא ויושב, אפילו שבע פעמים". אלא שבתוספתא לא מוזכר שמברכים שבע פעמים, ודברי השו"ע מבוססים על הראשונים שהסבירו שדרישת התוספתא לשבת בין קריאה לקריאה נועדה להיכרא בין עליה לעליה, אך לאחר שתיקנו שכל העולים מברכים שוב אין צורך לשבת מכיוון שהברכה מהווה היכר מספיק שמתחילה עליה חדשה.

כך אומרים התוספות (גיטין נט ב ד"ה כי) הדנים בעניין קריאת כהן במקום לוי, ובמסגרת זו גם מזכירים את התוספתא הנ"ל: "...היהא דתניא בתוספתא דמגילה אם לא היה שם אלא אחד דידיע לקרות קורא ויושב ועומד וקורא, זה היה נמי קודם התקנה, דלאחר התקנה שכל אחד מברך לפניו ולאחריה לא צריך. ומשם רבינו יהודה כתבו דאם אין בבית הכנסת רק כהנים אחד קורא במקום שבעה ועל כל פרשה יברך לפניו ולאחריה"⁸. וכך גם כותב הראב"ה (מגילה סימן תקעז): "גרסינן בתוספתא

7 במקרה שרק הקורא עולה לתורה אין לחזור ולקרוא למפטיר את שלושת הפסוקים האחרונים בפרשה, שהרי קריאה זו לא נתקנה אלא מפני כבוד התורה, שלא יימצא שהעולה לקרוא את ההפטרה יברך על הנביאים ולא יברך על קריאת התורה. וכאן מכיוון שאין אפשרות לעלות אדם אחר למפטיר הרי שהקורא עצמו שכבר עלה וברך כבר על התורה הוא גם יקרא את ההפטרה מבלי לחזור ולקרוא שוב את פסוקי המפטיר. לגבי הקדיש במקרה כזה אומרים הפוסקים שיש לומר אותו אחרי ההפטרה (ראה משנה ברורה רפב ס"ק כט). אלא שהמנהג בתשעה באב שחרית הוא שאומרים קדיש בין הקריאה להפטרה ולא חוששים להפסק, וראה בציץ אליעזר יז עח שלדעתו אין לחשוש להפסק בגלל הקדיש).

8 השוואת התוספות בין מקום שרק אחד יודע לקרוא ובין מקום שכולם כהנים איננה פשוטה כי גם אם ניתן להבין שבמקום שרק אחד יודע לקרוא מעלים אותו שבע פעמים, קשה מאוד להבין שמעלים שבע פעמים אדם אחד ואומרים שיברך על כל עליה ועליה שתי ברכות, רק משום החשש לפגיעה בכבוד הכהן הראשון, שיאמרו שהוא פגום אם יקראו אחריו לכהן אחר. ואמנם להלכה

בני הכנסת שאין להם מי שיודע לקרות אלא אחד עומד וקורא ויושב ועומד וקורא ויושב אפילו שבע פעמים. ופירש רבינו זקיני דהך ברייתא שצריך לעשות הכירא ביושב ועומד מיירי קודם תקנה, אבל לאחר שתקנו לברך לכל שבעה משום הנכנסין והיוצאין אין צריך לישב, **דאיכא הכירא בברכות התורה**, והיינו טעמא שנהגו שבמקום שאין לוי וקורא הכהן שתי פעמים שאינו יושב ביניהם. וכן בספר הפרדס (תרומת הפרדס, השער התשיעי - שער המעשה, ברכת התורה): "בני הכנסת שאין להם מי שיקרא אלא אדם אחד, עומד וקורא אפילו שבע פעמים, ומברך בכל פעם ופעם". וכן כתב מרן בעל השו"ע בכסף משנה, על הרמב"ם שכותב "ציבור שלא היה בהם יודע לקרות אלא אחד, עולה וקורא ויורד ויושב וחוזר וקורא שנייה ושלישית עד שיגמור מנין הקוראים של אותו היום" (הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה יז): "תוספתא, כתבה הרי"ף שם, 'בני בית הכנסת שאין להם מי שיקרא אלא אחד עומד וקורא ויושב ועומד וקורא ויושב אפילו שבע פעמים'... והא דקאמר בכל זימנא ויושב היינו לדידהו שלא היו מברכין בתורה אלא ראשון לפניו ואחרון לאחריה, הילכך אם לא היה חוזר ויושב במקומו בכל פעם לא יהא ניכר שיהא אלא כקורא אחד, אבל בתר דתקון שיהא כל אחד מברך לפניו לאחריה אין צריך לישב, דהא איכא היכרא".

אלא שהכסף משנה מקשה על דברי הרמב"ם שכותב שיש לרדת ולשבת בין עליה לעליה: "וקשיא לי, דכיון שרבינו לא הזכיר המנהג הראשון (שבו רק הראשון והאחרון היו מברכים), למה לו לכתוב דין זה?" בתוספתא יתכן שהדברים נכתבו לפני התקנה, אבל למה לרמב"ם להביא דין שכבר אינו נוהג מפני שהוא מתייחס למציאות הלכתית שכבר לא קיימת והרמב"ם אפילו לא הזכיר אותה? והוא מתרץ: "לכך אני אומר שאפילו לאחר התקנה (שמברכים על כל העליות) סובר רבינו שצריך לישב ולעמוד כדי לעשות היכרא כאילו הם שבעה עולים, שכך דרכם לקום ממקומם לעלות". דהיינו, שלדעתו הרמב"ם סובר שלא מספיק ההיכר שהקורא מברך שבע פעמים לפניו ולאחריה, וצריך גם שישב ויעמוד בין עליה לעליה.

אמנם אפשר לומר שהרמב"ם סובר שגם לאחר התקנה שכל אחד מברך, במקרה המדובר זו ברכה שאיננה צריכה לברך שבע פעמים לפניו ולאחריה ע"י אותו אדם, ואולי הרמב"ם לשיטתו שבברכה שאינה צריכה קיים חשש איסור תורה גמור - "כל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נושא שם שמים לשוא והרי הוא כנשבע לשוא

נפסק לא כך אלא קוראים לכהן אחרי כהן ולא חוששים לפגיעה בכבוד הכהנים שיאמרו שהם פגומים (שו"ע או"ח קלה יב). וראה בבית יוסף שם שהביא את דעת רבנו ירוחם שבמקרה כזה מעלים כהן אחד לשתי העליות הראשונות **ולאחר מכן מעלים נשים! ובמקרה שאין שם נשים להעלות לא יקראו בתורה כלל!** (תולדות אדם וחווה נתיב ב חלק ג ומביא זאת בשם תשובת הרמ"ה - הרב מאיר הלוי אבולעפיה. וכן הובא גם בהגהות מיימוניות באות ר' על הלכות תפילה יב ט).

ואסור לענות אחריו אמן" (הלכות ברכות פרק א), ולכן כתב את התוספתא כלשונה, כלומר, שההיכר במקרה כזה יהיה בדווקא ע"י שיעלה אחד ויחזור וישב כל פעם בין עליה לעליה ולא יברך שבע פעמים, ושלא כדעת התוספות, הראב"ה, ספר הפרדס, והכסף משנה.

בספר משאת מרדכי (לרב מרדכי שמואל סמיטיצקי על מגילה כא סוף עמ' ב) כתב בשיטת הרמב"ם שכל שלא ירד העולה אין זו קריאה אחרת ואסור בכלל לחזור ולברך: **"ובאמת אם לא ירד לא יוכל לעשות עוד ברכה, דכל שעלה לקרות ולא ירד הוה הכול קריאה אחת, ורק על קריאות נפרדות יש לברך"**. לדעתו הרמב"ם סובר כשאר הראשונים שהקורא במקרה הנ"ל מברך שבע פעמים, אך הוא חייב גם לעשות את ההיכר של ה"ירידה" והעליה מחדש לקראת כל עליה לתורה, אחרת אינו יכול לחזור ולברך.

בכל אופן, גם אם נישאר בספק לגבי דעת הרמב"ם, מפסק השולחן ערוך המבוסס על דברי ראשונים אנו רואים שגם במקום שרק אחד יודע לקרוא בתורה - מצד אחד יש להקפיד בשבת על שבע עליות לתורה, ומצד שני אין חשש ברכה לבטלה בכך שאותו אחד חוזר ומברך אפילו שבע פעמים לפני הקריאה ולאחריה.

ב. האם עמדת הרמ"א והמשנה ברורה זהה לעמדת שולחן ערוך?

המשנה ברורה מעיר שלשיטת הרמ"א (סי' קלט סע' ג) שמותר להעלות לתורה גם מי שלא יודע לקרות וגם סומא, והם מברכים ושליח הציבור קורא ומוציא אותם ידי חובתם, אז גם במקום שרק אחד יודע לקרוא יש להעלות שבעה עולים וכל אחד מהם מברך, ואין מצב שהקורא עולה ומברך שבע פעמים. ויש להסתפק מה תהיה דעת הרמ"א והמ"ב במציאות שלנו שרק הקורא יכול לקרות ולעלות, והאחרים אינם יכולים לעלות כלל, האם במקרה כזה הרמ"א והמ"ב יודו לשולחן ערוך שהעולה מברך שבע פעמים, שתי ברכות על כל עליה, או שלדעתם גם במקרה כזה יש להימנע מכך שאדם אחד יעלה ויברך שבע פעמים, והם יעדיפו לחזור במקרה זה לדין המקורי של ברכה אחת בתחילה ואחת בסוף, ולא לחשוש במקרה חד פעמי זה לנכנסין וליוצאין, שהרי מדובר במציאות חריגה ביותר, ומילתא דלא שכיחא לא תקינו רבנן, במיוחד שמדובר במציאות שספק גדול אם תקנת הנכנסין והיוצאין שייכת בה, וכפי שנראה להלן.

אם אמנם כך, הדבר מסביר מדוע הטור, הברכי יוסף, ערוך השולחן, המשנה ברורה ופוסקים רבים אחרים מביאים את הנוהג המקורי קודם התקנה, שהרי לכאורה מאי דהוה הוה! וצ"ל שלדעתם לעיתים יש מקום גם כיום לנהוג כמו המנהג המקורי, וכפי שנראה להלן בדברי בעל העיטור, שרק הפותח מברך ברכה ראשונה ורק החותם מברך ברכה אחרונה.

ג. טעם התקנה שכל שבעת העולים מזכרים לפנייה ולאחריה

לתקנה שמפני הנכנסים והיוצאים כל אחד מהעולים מברך לפנייה ולאחריה מציינו שלושה הסברים:

ההסבר של רש"י, והוא המקובל ביותר, הוא שאנשים עלולים לחשוב שעולים לתורה בלי ברכות לפנייה ואחריה. וכך שנינו במגילה כא, ב: 'תנא: הפותח מברך לפנייה, והחותם מברך לאחריה. והאידינא דכולהו מברכי לפנייה ולאחריה - היינו טעמא דתקינן רבנן: גזירה משום הנכנסין ומשום היוצאין'. וברש"י על אתר ביאר שבגלל היוצאים והנכנסים **שעלולים לטעות** תיקנו לברך שבע פעמים שתי ברכות כל פעם.

המאירי הביא פירוש נוסף, שכיון שיש שנכנסו לבית הכנסת אחר ברכת העולה הראשון נמצא ששמיעתם את קריאת התורה היא שלא בברכה לפנייה, וכן יש שיוצאין לפני הסוף והם ישמעו את הקריאה בלי ברכה לאחריה, וכדי שגם היוצאים לפני סוף הקריאה ישמעו קריאה עם ברכה לפנייה ולאחריה תקנו שכל אחד מהעולים יברך לפנייה ולאחריה. ומכיוון שלדעתו הברכות נועדו להוציא את השומעים - יש חשיבות לברך אותם בקול, כדי להשמיעם לכל הנמצאים.

החת"ס (שו"ת או"ח סי' קע) מעלה לדעת אפטרות שלישית. לאחר שהוא שולל את האפשרות שמשום גזירת הנכנסין והיוצאין בעלמא חז"ל תקנו לברך כמה ברכות שהן למעשה ברכות לבטלה, הוא מפרש שכל העולים חייבים בברכה לפנייה ולאחריה מעיקר הדין, אלא שהמברך הראשון יכול לפטור אותם בברכתו מהברכה הראשונה, והאחרון יכול לפטור את כולם בברכתו מהברכה האחרונה. הבעיה היא שאם יש נכנסים ויוצאים, ויקראו לאחד הנכנסים לעלות לתורה, הוא לא יצא ידי חובת ברכה ראשונה שהרי לא שמע אותה, והיוצא אחרי שעלה לתורה לפני סוף הקריאה לא יצא בברכה אחרונה כי לא נשאר לשמוע אותה. ולכן תקנו שהעולה המברך לא יתכוון להוציא את העולים אחריו ולא את העולים לפניו כי אם רק את עצמו, והדבר יחייב את כל העולים בברכה לפנייה ואחריה מעיקר הדין, ואין כאן ברכה שאינה צריכה. ולדברי החת"ס כך גם נהגו לפני התקנה: "דגם בימי המשנה היה כבר זה מימות עולם, דנהי אם ירצה הראשון לברך לפניו ויכוון הוא והשומע לצאת גם על כל הסדרים יוצאים בזה, ואין העולים אחריו צריכים לברך עוד, אך אם ירצה שלא להוציא רק ידי חובת קריאתו ויברך אחריו, א"כ מי שעולה אחריו מחויב לחזור ולברך מדינא, ואין כאן ברכה לבטלה כלל".

ונראה שיסוד הדברים נאמר כבר ע"י אחד מהראשונים, הרב דוד בן לוי מנרבונא בעל ספר המכתם בפרק הקורא את המגילה, שאחרי שהביא את הסבר רש"י כתב גם הסבר אחר: "ואית דלא גרסי גזרה, שאינה גזרה אלא חובה... שבתחילה שלא

היו יוצאין כלל משהתחילו לקרות עד שגמרו, אז לא היו צריכין לברך אלא הפותח והחותם לבד, וכל הקוראין יוצאין בתחילה בברכה ראשונה ובסוף בברכת החותם, אבל עכשיו שהציבור יוצאין ונכנסין בשעת הקריאה, אם לא יברכו כולן אלא הפותח והחותם שמא יכנס בין אמצעיים ויצטרך לקרות ויקרא בלא ברכה לפניו, או שמא יצא בין קריאת האמצעיים מי שקרא כבר ונמצא שלא בירך לאחריה, והדברים מתאימים לדברי החת"ס. החת"ס רק הוסיף על דבריו שגם לפני התקנה היו מקרים שכל אחד ברך לעצמו, ושהתקנה הייתה שכולם ינהגו כך תמיד, וכל עולה יתכוון להוציא רק את עצמו ולא את חבריו, וכל העולים לא יתכוונו לצאת בברכת העולים האחרים.

ד. החשש לברכה שאינה צריכה ולברכה לבטלה בחזרה על הברכות שבע פעמים

אם אמנם צודק החת"ס⁹ בהבנתו, הרי שבמקרה בו עולה אחד יודע מראש שהוא עתיד לעלות שבע עליות קיים חשש גדול לברכה לבטלה אם יברך שבע פעמים, כי קשה לומר שהוא מתכוון כל פעם שברכתו תחול רק על עלייתו הזו ושהיא לא תחול על שאר עליותיו, וגם ספק גדול אם בכלל ניתן להתכוון שלא לצאת בברכה שהוא עצמו מברך. הדבר דומה למי שיש לפניו בננה ומלפפון ועגבניה ופלפל, והוא מברך בפה"א על הבננה ושוב על המלפפון ושוב על העגבניה ושוב על הפלפל וכו', ואומר שבכל פעם הוא מתכוון שלא לפטור את שאר הירקות, שבוודאי יש כאן לפחות משום ברכה שאינה צריכה ואולי אף ברכה לבטלה. דוגמא אחרת: מי שבוצע על הלחם ומברך המוציא, ומחליט שהוא מתכוון שברכת המוציא לא תפטור את המאכלים האחרים, שגם בכך יש משום ברכה שאינה צריכה. או לדוגמא שוחט ששוחט עשרות עופות ומחליט לברך ברכה לפני כל אחד מהם, ומתכוון שלא לפטור בברכתו רק

9 תקנה נוספת משום הנכנסין והיוצאין הייתה שלא להפסיק שני פסוקים לפני או אחרי פרשה סתומה או פתוחה (רש"י מגילה כב א). ושם החשש הוא שמא יחשבו היוצאין בין גברא לגברא שהעולה הבא יקרא רק שני פסוקים (אם יפסיקו שני פסוקים לפני פרשה) ושמא הנכנסין יחשבו שהקורא שקרא לפני שנכנסו קרא רק שני פסוקים (אם יתחילו קריאה שני פסוקים אחרי פרשה). שם נראה שהכל מודים שמדובר רק בחשש מה יאמרו הנכנסין והיוצאים כפירוש רש"י אצלנו, אלא ששם לא מתקנים ברכות לצורך זה אלא רק קובעים היכן להפסיק בין גברא לגברא, אבל אצלנו שמתקנים 12 ברכות משום הנכנסין והיוצאין - קשה להבין זאת ללא הסבר בעל המכתם והחת"ס. אם כי גם שם הראשונים והאחרונים מקשים קושיות רבות על הנימוק של החשש מפני הנכנסין והיוצאין, ולדבריהם אם באנו לחשוש לכך יש עוד מקומות רבים שהיה מקום לחשוש, וחלקם תירצו שבמקרים רבים סמכו על כך שלפחות הנכנסין ישאלו ולא יסיקו מסקנות מבלי לברך.

שחיתת עוף אחד, שגם בכך יש ללא ספק משום ברכה שאינה צריכה, וכפי שכתבו במפורש התוספות (תוספות ישנים על מסכת יומא ע, א, וכן כתבו שם גם תוספות הרא"ש): "משום ברכה שאינה צריכה. מכאן יש ללמוד דהשוחט הרבה בהמות או עופות ביחד אסור להסיח בין שחיתת עוף לחברו כדי לחזור ולברך, כיון שיכול לצאת בברכה ראשונה".

כדברי החת"ס נראה גם מדברי השפת אמת על הש"ס (מגילה כא, ב), שכתב: "דהכל תלוי בכוונה, ואם הקורא רצה לצאת [לפני סוף הקריאה כך שלא ישמע את ברכת החותם] מברך לאחריו, וא"כ לא הייתה תקנה קבועה בדבר רק כשכל הציבור ביחד יוצא אחד בברכת חברו, והאידינא תיקנו לברך שלא יתכוון לצאת בברכת חברו ומברך בעצמו, והכל תלוי בכוונתו". ואמנם אפשר לתקן שאדם יתכוון שלא להוציא את חברו וחברו יתכוון שלא לצאת בברכתו, אבל קשה עד מאוד לומר שהאדם המברך שמתכוון להוציא את עצמו רק חלקית - הברכה תחול על קריאת עליה אחת ולא על המשך קריאתו.

הגמרא ביומא (ע, א) דנה מדוע כהן גדול ביו"כ קורא על פה את פרשת קרבנות היום "ובעשור לחודש". "אמאי? נגלול וניקרי! אמר רב הונא בריה דרב יהושע אמר רב ששת: לפי שאין גוללין ספר תורה בציבור, מפני כבוד ציבור. ונייתי אחרינא ונקרי! רב הונא בר יהודה אמר: משום פגמו של ראשון. וריש לקיש אמר: משום ברכה שאינה צריכה". כלומר, לגמרא פשוט שאין כל מקום לכך שהכהן הגדול יחזור ויברך שנית על הקריאה למרות שמדובר בקריאה בפרשה אחרת (פרשת פנחס בספר במדבר, כשקודם הוא קרא בפרשת אחרי מות שבספר ויקרא). אמנם אם יביאו ספר אחר הוא כן יצטרך לחזור ולברך שנית, אלא שנמנעים מלהביא ספר שני שיחייב את הכהן הגדול לחזור ולברך כי יש בכך משום ברכה שאינה צריכה, שהרי אם היה ממשיך לקרוא באותו ספר לא היה אמור לברך. משמע גם מכאן שאין כל מקום לכך שקורא אחד יברך פעם נוספת כשהוא קורא שוב באותו ספר, גם אם הוא קורא שתי קריאות שונות, כי על כורחו ברכתו חלה על כל מה שיקרא באותו ספר.

ה. כהן העולה פעמיים כשאין לוי בבית כנסת

אלא שאם אכן צודקים אנו לגבי העובדה שאין מקום לפי עמדת החת"ס לברך פעמיים כי יש בכך חשש לברכה שאינה צריכה וברכה לבטלה, יש לדון מדוע כהן העולה במקום לוי חוזר ומברך כאשר כבר ברך על עלייתו ככהן, וכדברי השולחן ערוך (או"ח סי' קלה סע' ח): "אם אין לוי בבהכ"נ, כהן שקרא ראשון מברך שנית במקום לוי, אבל לא כהן אחר, כדי שלא יאמרו שהראשון פגום". האם גם כאן נאמר שהשולחן ערוך לשיטתו שלא חושש לכך, אבל לדעת החת"ס היה מקום לחשוש

גם כאן לברכה שאינה צריכה? אילו היה מדובר על מקרה בו העובדה שאין לוי מתבררת רק אחרי שהכהן ברך, ניתן להבין מדוע יברך שוב - שהרי מתחילה לא נתכוון אלא לקריאת הכהן; אבל אם מדובר שמראש ידוע היה שאין לוי בבית כנסת, והכהן עלה מתוך ידיעה שיעלה גם במקום לוי - לכאורה זה דומה בדיוק למקרה של קורא העולה את כל העליות ויודע על כך מראש, והיה מקום גם כאן לחשוש לברכה לבטלה או לברכה שאינה צריכה כשחוזר ומברך, והרי למעשה אין חוששים לכך!

מתברר שאמנם מצינו דיונים בין הראשונים והאחרונים האם אין חשש ברכה לבטלה או ברכה שאינה צריכה במקרה כזה, ויש מהאחרונים שסברו, כפי שנראה להלן, שמחמת בעיה זו על הכהן לומר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' אחרי ברכתו השניה, וכדין מי שיש חשש שברך ברכה לבטלה ונשא שם שמים לשוא (רמב"ם ברכות ד, י, על פי הירושלמי ברכות ו, א). ויש שאמרו שבמקרה כזה עדיף שהכהן יצא מבית הכנסת ולא יעלה לתורה (אופציה שאיננה קיימת במקרה בו אנו עסוקים). ויש שאפילו סברו שבמקרה כזה אם הכהן עולה גם במקום הלוי הרי שעליו לברך רק פעם אחת על שתי העליות, וכפי שנראה להלן.

1. עמדת בעל העיטור כשאין לוי בבית הכנסת

הראשון שמפקפק אם אין בברכה של עליית כהן במקום לוי חשש ברכה לבטלה הוא בעל העיטור, שכתב (עשרת הדברות הלכות הלל, מהדורת רמ"י דף צה טור ד) שנראה שהיא ברכה לבטלה. לכן בעל העיטור מפרש שמה שנאמר בגמרא שכהן עולה במקום לוי הוא דווקא קודם התקנה שתיקנו שכל אחד מברך, וכפי שכתבו בתוספתא שהכהן יושב במקומו כדי לעשות היכר בין עליה לעליה. כלומר, לדעת בעל העיטור אחרי שתיקנו שכל אחד מברך אין מקום לכך שהכהן יעלה במקום הלוי ויברך שוב משום שהיא ברכה שאינה צריכה ואולי אף ברכה לבטלה. עם זאת, מביא בעל העיטור שלדעת רב עמרם גאון גם אחרי התקנה יש לקרוא לכהן במקום לוי אע"פ שיחזור ויברך, אבל בעל העיטור לא מקבל זאת.

אמנם, בעל העיטור מעלה גם אפשרות שמה שנפסק שהכהן עולה במקום לוי נכון גם אחרי התקנה (שכל אחד מברך), אלא שמדובר במקום בו אין לחשוש לבעיית הנכנסים והיוצאים, ולכן נוהגים שם כמנהג המקורי שהעולה הראשון מברך לפניו והאחרון מברך לאחריה, וממילא בעלייתו השניה במקום הלוי הכהן לא מברך כלל. מדבריו עולה שבמקומות שאין לחשוש לנכנסים וליוצאים יש לנהוג, גם אחרי התקנה, כמנהג הקדום והמקורי שרק הראשון והאחרון מברכים. לגבי מקומות שמברכים על כל עליה מסיק בעל העיטור, שיש להעלות כהן אחר שיברך, או ישראל במקום לוי, וזה עדיף מאשר לתת לאותו כהן לברך פעמיים "ואומר אני, החזן יאמר **יעמוד ישראל**

במקום לוי ואין בו חשש. א"נ יעמוד כהן (אחר) במקום לוי."

ובספר שבלי הלקט לרבי צדקיהו ב"ר אברהם הרופא (עניין תפילה סימן לד) הבין שמסקנת העיסור היא שהכהן עולה פעמיים אך מברך רק שתי ברכות - אחת בתחילה ואחת בסוף: "ובעל עשרת הדברות כתב שכהן הקורא במקום לוי אינו מברך אלא פעם אחת לפניה ולאחריה", ורק לאחר מכן הביא בעל שבלי הלקט גם את האופציה הנוספת שקוראים לכהן אחר במקום לוי. וכן כתב גם רבי יחיאל בעל ספר תניא רבתי (מהעיר רומא, חברו של בעל שבלי הלקט ותלמיד אותו בית מדרש): "אמר אביי נקטינן אם אין שם לוי כהן קורא תחתיו... ואחר שקרא הכהן חלקו מברך לאחריה, והחזן אומר תקרא במקום לוי, וחוזר וקורא במקום לוי ומברך לפניה ולאחריה. כך מצאתי בשם רב עמרם גאון ז"ל. **אבל רבי יצחק ב"ר אבא מרי כתב שכהן הקורא במקום לוי אינו מברך אלא פעם אחת לפניה ולאחריה (בין) [על] שתי הקריאות.** ובספר עולת כהן סימן י כתב שאחרי התקנה לברך על כל עליה תקנו גם שאדם לא יצא בברכת חברו, "אך עליו עצמו לא שיך לומר שלא יצא בברכת עצמו", וכפי שכתבנו לעיל והבאנו דוגמה מברכות הנהנין ומברכת השחיטה.

ז. פסיקה למעשה במקרה שאין לוי בבית הכנסת

גם בין האחרונים - הרבה אחרי פסיקת השולחן ערוך - מצינו פוסקים שחששו לברכה לבטלה אם כהן יברך פעמיים במקום שאין לוי, כפי שמקובל היום. בשו"ת מנחת אלעזר לאדמו"ר ממונקטש (חלק ד סימן נט) הביא משו"ת מהר"ם שיק, שמקובל שהגאון מהר"ם בנעט "שהיה רב המדינה ורבן של ישראל" פסק שאם אין לוי בביהכ"נ, ולכן יהיה צורך לקרוא לכהן לעלות פעם שניה ולברך עוד פעם - טוב לומר לכהן שיצא מביהכ"נ כדי שלא יבוא לברך פעמיים ברציפות. והביא גם בשם המהר"ם שיק שייטכן **שהתקנה הייתה שיעלו דווקא שבעה או חמישה או ארבעה גברי, ולא שאדם אחד יקרא שתי פרשיות ויברך ארבע ברכות.** גם המהר"ם שיק אומר שהסומך על הגאון מהר"ם בנעט יש לו אילן גדול לסמוך עליו (למרות שהוא עצמו סובר לדינא שאין חשש והכהן יכול לברך פעמיים). האדמו"ר ממונקטש מביא שכך גם נהג אביו האדמו"ר רצ"ה שפירא בעל 'דרכי תשובה', עמוד ההוראה, בבית תפילתו במנין שלו בימות החול כשלא היה לוי רק כהן, כי לדעתו **"הוא דבר זר ומוזר [שהכהן יעלה ויברך פעמיים]** בפרט כשיתמיד הדבר בכל שני וחמישי", על כן ציווה לקרות לישראל [כעולה ראשון] במחילת הכהן, והכהן מחל מרצונו הטוב, הגם שבכל פעם אחרת לא הניח (אביו האדמו"ר) בשום אופן מעולם לשנות מלקרות לכהן גם בעת שהיו חיובים לאין שיעור, וגדולי הדור שהשכימו לפתחו ובית מדרשו בשבתות וימים טובים, עם כל זה החמיר בזה. אך בכה"ג שאין לוי נהג כנזכר, **וכן נהגנו אחריו.**

ועוד הביא שם בהמשך שהשואל בתשובות מקור ברוך (סימן א) הסתפק האם אפילו במקרה שהכהן עלה לתורה, וקודם הברכה שלאחר הקריאה הבינו שאין לוי בבית הכנסת, האם ראוי שלא יברך לאחר הקריאה בלא ישב במקומו [ושוב יעמוד] ויקראו לו שנית ורק לאחר הקריאה במקום לוי יברך ברכה אחרונה, שאינו רשאי להוסיף ברכות שלא לצורך. והאדמו"ר ממונקטש אומר שכך גם "משמע לכאורה לשון השערי אפרים (שער א סע' טו) שכתב 'אם כשמגיע קריאת לוי אין לוי בביהכ"נ, אז אחר שמברך הכהן ברכה אחרונה אומר הש"ץ במקום לוי ומברך הכהן שנית וקורא במקום לוי'. עכ"ל. משמע שדווקא בכה"ג שכשמגיע קריאת לוי נודע שאין לוי בביהכ"נ, אז דוקא יברך הכהן ארבע ברכות, משא"כ כשידעו קודם קריאת הכהן, כנ"ל".

דברי "הגאון המובהק מו"ה מרדכי בנעט ז"ל", שכאשר היה מזדמן שבכה"כ לא היה לוי בעת הקריאה היה פוסק שיצא הכהן מבה"כ כדי שלא יצטרך הכהן לברך פעמיים, נידונו גם בשו"ת שואל ומשיב (מהדורה שתיארה סימן כט), והביא שם שהרב שמואל אסאד (בנו של רבי יהודה אסאד בעל שו"ת יהודה יעלה, שהיה תלמיד אביו ותלמיד הרב מרדכי בנעט) הביא לדברי הרב בנעט סמך ממה שנפסק בשו"ע (או"ח סי' קלה סע' ח) "כהן שקרא ראשון", שמזה משמע שמדובר בדיעבד, שכבר קרא, אבל לכתחילה אינו ראוי לנהוג כך. והוסיף שכן גם משמע משו"ת מקור ברוך הנ"ל שפסק שאם אין לוי בבהכ"נ הכהן שקרא ראשון אם ידע שיצטרך לעלות גם במקום לוי אין צריך לברך שנית, ומ"מ טוב שיאמר הברכה שנית ויברך בשכמל"ו אחר הברכה השניה (בניגוד לעמדת השואל שסבר שלא יברך פעמיים), ומשמע דיש חשש ברכה לבטלה, וע"כ אין ראוי לכתחילה לעשות כן. מהר"י אסאד בעל שו"ת יהודה יעלה ואביו של רבי שמואל אסאד מתיר במסקנת דבריו לכהן לברך פעמיים, אם כי אף הוא מזכיר את עמדת הרב מרדכי בנעט שסבר אחרת, וגם לדעתו ניתן לנהוג כדבריו.

יש לציין, שגם הפוסקים שסברו שיש להעלות את הכהן למרות שיברך פעמיים אמרו זאת בגלל החיוב מהתורה, שקיים לדעת רובם, לתת לכהן לפתוח בראש, ואלו שסברו שיש להימנע מלהעלות את הכהן עשו זאת בגלל שלדעתם החשש מברכה לבטלה וברכה שאינה צריכה גובר על חיוב 'וקידשתו' האמור לגבי הכהן. לעומת זאת, במקרה שלנו, בעליות הכפולות בעקבות הרחקות מגיפת הקורונה, מול החשש של ברכה שאינה צריכה וברכה לבטלה לא עומד השיקול של חובת 'וקידשתו', לכן יש מקום רב יותר להתחשב בחשש של ברכה לבטלה.

ועוד חילוק קיים בין עליית כהן פעמיים ובין העולה היחיד בתקופת הקורונה, שהכהן שעולה לא יכול להיות בטוח בעת שהוא מברך שלא ייכנס לוי לבית הכנסת

במהלך קריאתו, שהרי המציאות היא שיש נכנסין ויוצאין, מה שאין כן בתקופת הקורונה שמראש ברור שהקורא יעלה את כל העליות כולן.

ח. המקור לחיוב ברכה על קריאה בתורה

הנימוק המופיע בראשונים ובאחרונים לחיוב לברך ברכת התורה כאשר קוראים בתורה בציבור הוא כבוד התורה, או לדברי כמה אחרונים כבוד הציבור¹⁰ - כלומר, אע"פ שאדם בירך ברכות התורה בבוקר תיקנו ברכה נוספת על הקריאה שתקנו חכמים לקרוא בציבור. וכך מופיע באבודרהם דיני קריאת התורה בשם רס"ג: "כתב ה"ר יהודה ב"ר ברזילי בשם רבינו סעדיה, אף על פי שכבר בירך על התורה בבוקר קודם פרשת התמיד, חוזר ומברך אשר בחר כשקורא בתורה, ולא הוי ברכה לבטלה, **דמשום כבוד התורה נתקנה כשקורא בציבור**. וכ"כ הרא"ש שחוזר ומברך, דברכה זו נתקנה על קריאתה בציבור כמו שנתקנה ברכה לאחריה, וכמו שתקנו אשר בחר בנביאים למפטיר".

ואע"פ שאפשר להבין שחיוב ברכה זו מוטל על כל מי שקורא בתורה, בין אם הוא עולה וקורא בעצמו בין אם יוצא ידי חובה באמצעות בעל הקריאה, קשה מאוד להבין שאותו אדם יברך שבע פעמים - איזה כבוד תורה או ציבור יש בכך? אמנם הפוסקים הכריעו שגם אם בירך לעצמו ברכת 'אשר בחר בנו' ונקרא מיד לאחר מכן לעלות לתורה יחזור ויברך משום שיש כאן חיוב חדש שנובע מכבוד התורה (שו"ע או"ח סי' קלט סע' ט), אבל אחרי שכבר בירך משום כבוד התורה וכבוד הציבור קשה מאוד להבין שעליו לחזור ולברך שוב ושוב משום אותו כבוד התורה וכבוד הציבור.

ט. מסקנת הדברים

מכל האמור נראה, שבמציאות שבה הקורא בתורה עולה את כל שבע העליות, לא מוסכם ולא פשוט שהוא רשאי לחזור ולברך לפני ואחרי כל עליה ללא חשש ברכה לבטלה וברכה שאינה צריכה, כפי שפוסק השולחן ערוך במקרה שיש רק אחד היודע לקרוא. גם דברי השולחן ערוך עצמו אינם מוסכמים על הכל, ונראה שבעל העיטור וייתכן שגם הרמב"ם ואחרים חולקים על דבריו. ואפילו בעליית כהן במקום לוי הדברים אינם חתוכים, ויש שפקפקו אם יש מקום לכהן לחזור ולברך פעם שניה במקום הלוי, במיוחד כאשר מראש ידוע שאין בבית הכנסת לוי. לכן עדיף לדעתי במקרה שעולה אחד עולה כמה עליות רצופות לחזור לדין הגמרא המקורי שמברך רק תחילה וסוף, במיוחד כשמדובר במקרה בו אין לחשוש משום הנכנסין והיוצאין, או מכיוון שמדובר במציאות חד פעמית ונדירה ומילתא דלא שכיחא לא תקינו רבנן,

10 ראה למשל עולת כהן סימן י"ס ק"י הלכות קריאת ס"ת.

או בגלל הסברות האחרות שהובאו לעיל. ומי שנוהג כן עליו להקפיד שהקורא שעולה כמה פעמים יחזור למקומו וישב בין עליה לעליה ויקראו לו שוב לעלות לתורה כדי להדגיש שיש כאן שבע עליות, וכדברי התוספתא במגילה¹¹.

סיכום

1. דין המשנה המקורי היה שהעולה הראשון מברך ברכה ראשונה והאחרון מברך ברכה אחרונה, וכל העולים האמצעיים אינם מברכים כלל, וסומכים על ברכה ראשונה של הראשון וברכה אחרונה של האחרון. התקנה שכל אחד מהעולים מברך נקבעה משום הנכנסים והיוצאים באמצע הקריאה. מצאנו שלושה הסברים לתקנה: א. שהיוצאים והנכנסים עלולים לחשוב שקוראים בלי ברכה. ב. שהציבור צריך לשמוע קריאה עם ברכות, וכיוון שיש מהציבור שנכנסים ויוצאים באמצע תקנו שכל עולה יברך להוציא את הציבור בשמיעת הקריאה. ג. שכל עולה חייב לקרוא בברכה, ואם יעלו לקרוא בתורה מי שנכנס באמצע ולא שמע את הברכה הראשונה יצא שהוא קורא ללא ברכה, או אם מי שעלה יצא לפני שהעולה אחרון יסיים יצא שהוא קרא בלא ברכה שלאחריה, ולכן תקנו שכל אחד יברך ויתכוון לפטור רק את עצמו ולא את האחרים. והסבר זה מסלק את רוב הקשיים שבהסברים הראשונים¹².

2. הסוברים שכאשר הקורא עצמו עולה את כל העליות עליו לברך לפני ואחרי כל עליה מתבססים על פסק השולחן ערוך שעוסק במציאות בה רק אחד יודע לקרוא בתורה, שמרן בעל השולחן ערוך פוסק שהקורא יעלה את כל העליות ויברך לפני ואחרי כל עליה.

3. הרמ"א והמשנה ברורה סבורים שיש מקום להעלות לתורה גם מי שאינו יודע לקרוא ואפילו סומא שאינו יכול לראות את הכתוב, וזה עדיף בעיניהם על פני ההנחיה שהקורא יעלה את כל העליות ויברך לפני ואחרי כל עליה. יש מקום להסתפק אם במקרה בו אין אפשרות להעלות אחרים - כמו במניינים בזמן מגפת הקורונה - יסכימו הרמ"א והמ"ב לפסק השולחן ערוך שאחד עולה את כל העליות ומברך שתי ברכות על כל עליה, או שבמקרה כזה יעדיפו לחזור לתקנה המקורית שמברכים ברכה ראשונה ואחרונה, שהרי לפי הסבר השלישי הנ"ל החזרה על הברכות נועדה רק כדי שלא יהיה מצב שהעולה יקרא בלי ברכה לפני ולאחריה, וזה לא שייך כלל כאשר הקורא עצמו הוא העולה את כל העליות.

11 יתכן שכדאי שהעולה יאמר גם 'ברכו' כדי להדגיש שמדובר בעלייה חדשה, כי אמירה זו אינה אלא דבר שבקדושה ולא ברכה.

12 ראה לעיל הערה 9.

4. לכך יש להוסיף את דעת בעל העיטור שגם כיום במקום שאין בעיית נכנסים ויוצאים מברכים רק העולה הראשון את הברכה שלפניה והעולה האחרון את הברכה שאחריה כמו הדין המקורי, ושהגמרא שמדברת על כהן שעולה במקום לוי (והוא הדין התוספתא במגילה שעוסקת במקום שרק אחד יודע לקרוא) מתייחסת אך ורק למציאות שהייתה קיימת בזמן שבירכו רק בתחילה ובסוף, אבל לא למציאות שמברכים על כל עליה ועליה.
5. הרמב"ם בניגוד לשולחן ערוך לא הזכיר שבמקרה שרק אחד יודע לקרוא הוא יברך על כל אחת מהעליות, ורק הזכיר שישב בין עליה לעליה כדברי התוספתא במגילה, וייתכן שלדעתו (בניגוד לפרשנות הכסף משנה ואחרים) במקרה כזה לא מברכים בין עליה לעליה מחשש לברכה שאינה צריכה, ונוהגים כדין המקורי שרק הראשון והאחרון מברכים.
6. לכך מצטרפים דברי המהר"ם שיק שמעלה אפשרות שהתקנה הייתה שיעלו שבעה עולים שונים, ולא שאדם אחד יעלה שבע עליות, ולדבריו יש ספק אם בכך שאדם עולה כמה פעמים יש משום קיום התקנה של שבעה קרואים.
7. את המציאות עליה אנו דנים יש להשוות למקרה של עליית כהן לתורה במקום שאין לוי, שמדין הגמרא אותו כהן עולה גם במקום לוי, ואע"פ שהשולחן ערוך פוסק שבמקרה כזה הכהן יברך פעמיים גם כשהוא יודע מראש שבבית הכנסת אין לוי - הלכה זו איננה פשוטה, ומלבד דברי העיטור שהלכה זו נאמרה רק במציאות בה לא מברכים על כל עליה ועליה אלא רק על העליה הראשונה והאחרונה, מצינו שהמהר"ם בנעט והאדמו"רים ממנוקאטש ואחרונים נוספים סברו שיש להימנע במקרים כאלו מכך שהכהן יברך פעמיים, ובספר 'מקור ברוך' המליץ שכאשר מברך הכהן פעמיים יאמר לאחר מכן בשכמל"ו, כנהוג במקרים בהם יש חשש ברכה לבטלה. בנוסף, בניגוד למציאות אצלנו שבה הדבר ידוע מראש שהקורא יעלה כמה פעמים, בכהן העולה במקום לוי בדרך כלל לא ברור עד לרגע האמת אם יגיע לוי לבית הכנסת באמצע קריאת הכהן או לא, שהרי יש נכנסים ויוצאים במהלך הקריאה.
8. לכל זה יש להוסיף גם את הספק האם במציאות של מנייני רחוב, ובוודאי במנייני מרפסות, יש על פי הדין צירוף למנין המאפשר קריאה בתורה בציבור, שהרי הרבה ספיקות יש כאן. וגם אם פוסקים לחיוב ומקיימים תפילה בציבור - הרי שהספק שקיים מחייב לצמצם בברכות שאינן צריכות.
9. אשר על כן נראה לי שכאשר הקורא עולה כמה פעמים - אם יברך רק בתחילה ובסוף כדין המקורי של הגמרא יש לו על מה שיסמוך, ואולי אף ראוי להורות כך לכתחילה.